11. 7. Slavnost sv. Benedikta, opata, patrona Evropy

Narodil se kolem roku 480 v Nursii (Norcia) ve středoitalské Umbrii. Po studiích v Římě odešel do hor, žil jako poustevník v jeskyni poblíž Subiaka a založil v okolí dvanáct malých klášterů. Po třech letech přesídlil se skupinou mnichů na Monte Cassino (529), založil tam klášter a sepsal řeholní pravidla. Jeho řehole se stala základem západního mnišství. Zemřel 21. března 547 na Monte Cassinu. Dnešní den slavili benediktini už od 8. století jako výročí přenesení jeho ostatků. Papež Pavel VI. ho 24. října 1964 prohlásil za patrona Evropy.

1. čtení
Z knihy Sirachovcovy Sir 45, 1-6
Byl milován Bohem i lidmi

Bůh dal vzejít Mojžíšovi, zbožnému muži, který našel přízeň v očích všech lidí a byl drahý Bohu i lidem - požehnaná buď památka na něj! Poctil ho slávou, kterou mají svatí a udělal ho mocným na postrach nepřátelům Na jeho slova způsobil divy, před králem ho podporoval, pro svůj lid mu dal přikázání a ukázal mu svou slávu. Posvětil ho pro jeho věrnost a oddanost a vyvolil ho ze všech lidí. Dal mu slyšet svůj hlas a uvedl ho do oblaku. Tváří v tvář mu dal přikázání, moudrý zákon života, aby naučil Jakuba smlouvě, Izraele svým ustanovením.

Zpěv po 1. čtení Sir 3,1-2; Žl 33,12
Slyšte, děti, o právech otce, a jednejte tak, abyste došly spásy.
* Neboť Pán chtěl, aby otec byl od dětí ctěn.
V. Pojďte, synové, a poslyšte mě, naučím vás bát se Pána.
* Neboť Pán chtěl …

2. čtení
Z Druhé knihy Dialogů od svatého Řehoře Velikého, papeže
(Dialogy II, kap. 1)

Toužil spíše po útrapách tohoto světa než po jeho chvále

Když se tedy Benedikt rozhodl, že zanechá studia a odejde do samoty, šla s ním pouze jeho chůva, která ho velice milovala. Když přišli do místa

zvaného Effide (dnešní Affile) a byli tam mnoha dobrými lidmi přemlouváni, aby zůstali, zdrželi se tam.
Chůva prosila jednou sousedku, aby jí půjčila síto k čištění pšenice; nechala je pak z neopatrnosti na stole. Na neštěstí spadlo na zem a rozbilo se na dvě půle. Když se chůva vrátila a zjistila, co se stalo, dala se do usedavého pláče, neboť síto měla vypůjčeno a nyní tu leželo rozbité. Benedikt, zbožný a ušlechtilý mladík, když viděl svou pěstounku jak pláče, byl jat soucitem. Vzal oba kusy síta, odešel stranou a dal se se slzami do modlitby. Když vstal od modlitby, shledal, že síto je úplně neporušené. Utěšoval jemně svou pěstounku a odevzdal jí neporušené síto, které předtím bylo rozbité. Všichni se v tom místě o té události dozvěděli a jejich nadšení bylo tak velké, že síto pověsili u vchodu kostela.
Benedikt však toužil spíše po útrapách tohoto světa než po jeho chvále; přál si spíše do únavy pracovat pro Boha, než být vynášen přízní tohoto života. Uprchl proto potají své chůvě a uchýlil se do ústraní nazývaného Subiaco, asi čtyřicet mil od Říma, kde pramení čerstvá, křišťálová voda. Ohromné množství vody se tu shromažďuje ve velkém jezeře a pak vytéká do řeky.
Když tam tedy Benedikt na svém útěku dorazil, potkal jej jistý mnich Roman a ptal se ho, co hledá. Když poznal, po čem touží, uchoval si jeho tajemství pro sebe a nabídl mu pomoc. Daroval mu řeholní roucho a pomáhal mu, jak jen to bylo možné. Muž Boží si vyhlédl na tom místě hlubokou jeskyni a žil tam tři roky, aniž by o něm věděl jediný člověk, kromě mnicha Romana. Ten žil nedaleko od jeskyně v klášteře pod řeholí opata Adeodata. Se zbožným úmyslem se na nejednu hodinu vzdaloval opatovi z očí a přinášel Benediktovi v určité dny chléb, který si sám utrhl od úst. Od Romanova kláštera nevedla k jeskyni žádná cesta, protože skála nad ní byla příliš příkrá. Roman spouštěl obvykle chléb po dlouhém laně dolů. Na konec lana upevnil malý zvoneček, aby Benedikt po jeho zvuku poznal, kdy mu Roman přináší chléb, a vyšel z jeskyně a přijal jej.
Všemohoucí Bůh pak již chtěl ulevit Romanovi od námahy a ukázat Benediktův život lidem jako příklad; aby jako lampa postavená na stojanu zářil všem, kdo jsou v domě Božím. Ukázal se proto ve zjevení jednomu knězi, který bydlel dost daleko odtud. Právě si o svátku Vzkříšení páně připravoval oběd. „Ty si tu připravuješ sváteční hostinu“, řekl mu, zatímco můj služebník na jiném místě se trápí hladem“. Kněz se hned zvedl a ještě v ten Hod velikonoční spěchal s jídlem, které si přichystal, naznačeným směrem. Hledal muže Božího po horských

svazích a v údolí. Konečně ho našel ukrytého v jeskyni. Společně se pomodlili, pak se posadili a sytili se vzájemně rozhovorem o duchovním životě. Nakonec kněz řekl:“Vstaň a pojezme, neboť jsou dnes velikonoce!“ Muž Boží odpověděl: „Jistě jsou to velikonoce, když mě potkalo to štěstí, že tě tady vidím!“ Odloučen tak dlouho od lidí, nevěděl totiž, že právě ten na ten den připadl Hod Boží velikonoční. Ctihodný kněz mu odvětil: „Dnes je ale opravdu Hod Boží velikonoční, svátek Zmrtvýchvstání Páně. Nehodí se, aby ses dnes postil, vždyť já jsem byl k tobě poslán proto, abychom pojedli společně z darů Všemohoucího Boha.“ Vzdali tedy Bohu díky a společně pojedli. Po obědě a vzájemné rozmluvě se kněz vrátil zase ke svému kostelu.
V té době nalezli Benedikta, skrývajícího se v jeskyni, také pastýři. Když ho spatřili v křoví, oděného v kůže, považovali jej nejdříve za nějaké divoké zvíře. Když však v něm rozpoznali Božího sluhu, mnozí z nich se sami obrátili od zvířecího smýšlení k milosti zbožného života. Tak se stalo Benediktovo jméno známé po celém kraji a už tehdy ho začali mnozí navštěvovat. Přinášeli mu pokrm pro tělo a odnášeli si z jeho úst a srdce pokrm života.

Zpěv po 2. čtení Př 23,12; 4,20
Dej mi, synu, své srdce, * kéž se líbí tvým očím moje cesty!
V. Můj synu, dbej na má slova, k mým řečem nakloň svůj sluch! * Kéž se líbí…

3. čtení
První část promluvy Benedikta XVI. na generální audienci 9. dubna 2008

Drazí bratři a sestry,
Chtěl bych dnes mluvit o svatém Benediktovi, zakladateli západního mnišství, a také patronovi mého pontifikátu. Začnu slovem svatého Řehoře Velikého, který o svatém Benediktovi napsal: „Muž Boží, který zazářil na této zemi tolika zázraky, neméně oslnil výmluvností, s níž uměl vyložit svou nauku“ (*Dial*. II,36). Velký papež napsal tato slova roku 592. Bylo to již 50 let po smrti svatého mnicha, který v paměti lidí stále žil a jeho dílo mělo zásadní vliv na rozvoj evropské civilizace a kultury. Nejdůležitější pramen o jeho životě představuje druhá kniha *Dialogů* svatého Řehoře Velikého. Není to životopis v klasickém smyslu. Snaží se v ní podle dobových měřítek ilustrovat pomocí příkladu

konkrétního člověka – svatého Benedikta – výstup na vrcholky kontemplace, který může uskutečnit ten, kdo se odevzdá Bohu. Podává nám tedy vzor lidského života jakožto výstupu na vrchol dokonalosti. Svatý Řehoř Veliký v této knize Dialogů také vypráví o mnoha zázracích, které tento světec vykonal, ale ani tehdy nechce jen vyprávět o nějakých podivnostech, ale dokázat jak Bůh, který varuje, pomáhá i trestá, zasahuje do konkrétních situací lidského života. Chce ukázat, že Bůh není vzdálenou hypotézou kladenou do počátku světa, ale je přítomen v životě člověka, každého člověka.

Tuto perspektivu jeho „životopisce“ lze chápat také v obecném kontextu jeho doby: na přelomu V. a VI. století byl svět zmítán děsivou krizí hodnot a institucí, zapříčiněnou pádem Římské říše, invazí nových národů a úpadkem mravů. Řehoř chtěl prezentací svatého Benedikta jakožto „zářivé hvězdy“ ukázat v této úděsné situaci, právě v tomto městě Řím, východisko z „temné noci dějin“ (srov. Jan Pavel II., *Insegnamenti*, II/1, 1979, str.1158). Světcovo dílo, zvláště jeho *Řehole*, se skutečně ukázalo nositelem autentického duchovního kvasu, který během staletí a v rozsahu daleko přesahujícím jeho vlast a jeho dobu proměnil tvář Evropy a po pádu politického celku vytvořeného římskou říší vzbudil novou duchovní a kulturní jednotu, založenou na křesťanské víře, sdílené národy tohoto kontinentu. Právě tak vznikla realita, kterou nazýváme „Evropa“.

Narození svatého Benedikta bývá kladeno do roku 480. Pocházel, jak říká sv. Řehoř, *ex provincia Nursiae* – z regionu Nursie. Jeho dobře postavení rodiče jej poslali studovat do Říma. Dlouho však ve Věčném městě nezůstal. Řehoř k tomu podává zcela věrohodné vysvětlení, když poukazuje na skutečnost, že mladý Benedikt byl znechucen životním stylem mnoha svých druhů ze studií, kteří žili nevázaným životem, a nechtěl upadnout do stejných chyb. Chtěl se líbit pouze Bohu; *soli Deo placere desiderans* (II *Dial*. Prol 1). Ještě před ukončením svých studií proto Benedikt opustil Řím a odebral se do horské samoty na východ od Říma. Po první periodě strávené ve vesnici Effide (dnes Affile), kde určitou dobu žil spolu s „řeholní komunitou“ mnichů, stal se poustevníkem v nedalekém Subiaku. Celé tři roky tam žil v jeskyni, která je od vrcholného středověku „srdcem“ benediktinského kláštera zvaného „Sacro Speco“. Období v Subiaku bylo dobou samoty s Bohem, pro Benedikta to byla doba zrání. Tady musel snést a překonat tři základní pokušení každé lidské bytosti: pokušení sebeurčení a touhy stavět sebe samého do středu, pokušení smyslnosti a nakonec pokušení hněvu a

pomsty. Benedikt byl totiž přesvědčen, že pouze po přemožení těchto pokušení bude moci druhým říci něco užitečného pro jejich situaci a potřeby. A tak bude jeho usmířená duše plně s to kontrolovat hnutí vlastního já a být tak tvůrcem pokoje kolem sebe. Teprve pak se rozhodl založit první své kláštery v údolí Anio, nedaleko Subiaka.

Roku 529 Benedikt opustil Subiako, aby se usadil na Montecassino. Někteří tento jeho přesun vysvětlovali jako útěk před intrikami závistivého místní církevního hodnostáře. Tento pokus o vysvětlení se však ukázal jako málo přesvědčivý, protože jeho náhlá smrt nepřivedla Benedikta k návratu (II *Dial*. 8). Ve skutečnosti je toto rozhodnutí projevem vstupu do nové fáze jeho vnitřního zrání a jeho mnišské zkušenosti. Odchod ze vzdáleného údolí Anio na Monte Cassino – výšinu, která činí nad rozsáhlou okolní rovinou a je už zdáli vidět – měl podle Řehoře Velikého symbolickou povahu: skrytý mnišský život má svůj důvod existence, ale klášter má v životě církve a společnosti také svůj veřejný účel: má zviditelňovat víru jako sílu života. A skutečně, když Benedikt 21.března 547 ukončil svůj pozemský život, zanechal ve své *Řeholi* a v jím založené benediktinské rodině odkaz, který během staletí až doposud v celém světě přináší plody.

Zpěv po 3. čtení

Vykonal před Bohem veliké skutky a chválil Pána celým svým srdcem. * Ať všem lidem vyprošuje odpuštění hříchů.

V. Hle, člověk bezúhonný, který upřímně ctil Boha, zdržoval se všeho zlého a vytrval ve své nevinnosti. * Ať všem…

ZÁVĚREČNÁ MODLITBA

Bože, tys povolal svatého opata Benedikta, aby jako veliký učitel duchovního života ukazoval cestu těm, kdo se zasvětili tvé službě; prosíme tě, uč i nás, abychom ničemu nedávali přednost před láskou k tobě a velkodušně kráčeli po cestě tvých přikázání. Skrze tvého Syna Ježíše Krista, našeho Pána, neboť on s tebou v jednotě Ducha Svatého žije a kraluje po všechny věky věků.